

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Kuruluş Süreci, İlk Mezunları ve Halil İnalçık

The Establishment of Faculty of Languages and History- Geography, First Graduates and Halil İnalçık

Bekir Koç*

Özet

Mustafa Kemal Atatürk'ün özel gayretleri ile 1935 yılında faaliyete geçirilen Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, laik Cumhuriyet'in eğitim, kültür ve bilim anlayışını temsil eden önemli yüksek öğretim kurumlarından. Sosyal bilimlerin yeniden inşası, nitelikli araştırmacı ve öğretmen yetiştirilmesi uğraşlarında özel bir misyon üstlenen Fakülte, kuruluş yıllarından itibaren bünyesine kattığı Türk ve yabancı bilim insanları ile Tarih, Coğrafya, Antropoloji, Sümeroloji, Hititoloji, Arkeoloji, Felsefe, Batı ve Doğu dilleri başta olmak üzere birçok alanda kültürel ve bilimsel çalışmalara imza atmıştır. Fakülte'nin ilk mezunlarından olan Halil İnalçık, Prof. Dr. Enver Ziya Karal'ın danışmanlığında hazırladığı *Tanzimat ve Bulgar Meselesi* (1942) adlı teziyle akademik dünyaya adım atmış, yabancı dillere olan hâkimiyeti, kaynaklara ulaşma iştiağı ve becerisi, eğildiği konularla ilgili karşılaştırmalı tahliller yapabilmesi, Batı ve Doğu'daki gelişmelerden haberdar ve hamasetten uzak bir tarih anlayışı ile ürettiği 200'ü aşkın makale ve onlarca kitapla dünya tarihçiliğinde saygın ve haklı bir yer edinmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara Üniversitesi, Halil İnalçık, Eğitim, Üniversite.

Abstract

The Faculty of Languages and History-Geography, which was established by particular efforts of Mustafa Kemal Atatürk in 1935, is among significant higher education institutions that represent the educational, cultural and scientific values of the secular Republic. The Faculty has assumed the special mission of reconstruction of Social

---

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, e-mail: bekirkoc@ankara.edu.tr

Sciences and the education of qualified researchers and teachers. The Faculty, with Turkish and foreign scholars that joined its ranks since its formative years, has produced numerous cultural and scientific studies in various fields, including History, Geography, Anthropology, Sumerology, Hittitology, Archeology, Philosophy, Western and Eastern Languages. Halil İncalcık, among the first graduates of the Faculty, entered the world of scholarship with his PhD dissertation entitled *Tanzimat and the Bulgarian Question* (1942) prepared under the supervision of Prof. Dr. Enver Ziya Karal. İncalcık, has since gained a well-deserved, esteemed place among the historians of the world, with over 200 articles and tens of books that he produced. This renown is based on İncalcık's command of foreign languages; his talent and aptitude in reaching primary sources; his success in producing comparative analyses; and his abstinence from ideologically-loaded positions, as an informed scholar about the developments in the Western and Eastern worlds.

Keywords: Faculty of Languages and History-Geography, Ankara University, Halil İncalcık, Education, University.

Giriş

1935 yılında kurulan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni (DTCF), Cumhuriyet dönemi gelişmeleri ile Mustafa Kemal başta olmak üzere kurucu kadronun ideallerinden ayrı düşünme imkânı yoktur. Oryantalist baskılara karşı yeni bir kültürel kulvar ve tarih anlayışını temsil eden ve içinde Halil İncalcık'ın da bulunduğu birçok değerli araştırmacı yetiştiren Fakülte'ye ilişkin değerlendirmelere girişmeden, kısa bazı hatırlatmalar yapmak faydalı olabilir. Başlamadan önce, DTFC'nin kuruluşunun Cumhuriyet'in eğitim davası ve bu davayı yeni nesillere taşıyacak öğretmen yetiştirme uğraşlarıyla, Türk Ocakları, Halkevi, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu gibi cemiyetlerin nihai hedefleriyle ve Ankara'da bir üniversite kurma fikriyle doğrudan ilgili olduğunun muhakkak akılda tutulması gerekir.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Kuruluş Süreci

Hatırlanacağı gibi, Cumhuriyet'i kuranların da içinde yetiştikleri Osmanlı eğitim sistemi, üçlü bir yapı arz ediyordu. Temel düzeyde okuma yazma ile bir takım dini bilgilerin verilmeye çalışıldığı sıbyan okulları ile XVI. yüzyıldan itibaren kendini yenileme yeteneğini yitiren medreseler ilk grubu oluşturuyordu. Gayr-ı Müslimlerin içinde yaşadıkları Müslüman toplumla ayrışmalarına neden olan ve kendi milli gelişmelerine katkıda bulunan *Cemaat Okulları* ikinci grubu; kapitülasyonlar çerçevesinde büyük devletlerin her türlü suistimaline açık olarak faaliyet gösteren *Yabancı Okullar* da son grubu oluşturuyordu.¹

¹ Türk eğitim tarihi konusunda bkz.: Osman Nuri Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, Eser Matbaası, İstanbul 1977; Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara

Devlet ve toplumunun medeni dünya ile rekabetine olumlu katkı sağlamayan eğitim düzeninin farkına varan II. Mahmut'tan itibaren devletin sorumluluk alanı haline gelmeye başlayan eğitim organizasyonunda 1870'li yıllardan itibaren kademeli, sınıf düzeninde ve belli bir müfredat çerçevesinde eğitim veren iptidaiye, rüştiye ve idadiye gibi genel nitelikli birçok okul açılmıştı. Özellikle II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) misyoner okullarının hedeflerinin farkında olan idare, Müslümanların da iyi eğitim alabilecekleri bir eğitim düzenini taşraya yaymak konusunda özel bir çaba sarf etmişti.²

Öğretim birliğinden uzak, yetersiz donanımlarla sürdürülen eğitim faaliyetlerinin toplumun seviye kaybetmesine zemin hazırlayan kısır döngüye neden olduğunu çok iyi bilen Mustafa Kemal'in, Milli Mücadele'nin devam ettiği günlerde Ankara'da toplanan Maarif Kongresi'nin açılışında eğitimin önemine yaptığı özel vurgu, Temmuz 1923'te İzmir'deki bir konuşmasında eğitim ve öğretim birliğinin gerekliliğine dikkat çekmesi, 1 Mart 1924'te meclisin ikinci devre toplantısının açılış konuşmasında aynı konuyu gündeme getirmesi ve iki gün sonra da tüm medrese ve mekteplerin Maarif Nezareti'ne bağlanması, hemen akabinde okullaşma oranının artırılması ve programların çağdaş hale getirilmesi çabaları, sözü edilen kısır döngünün aşılması idealleriyle doğrudan ilgiliydi.³

1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bütün okullar Maarif Vekâleti'ne bağlanarak eğitim öğretim birliğini engelleyen yapı ortadan kaldırılmış; yeni eğitim sistemi için gerekli olan öğretmenlerin yetiştirilmesine öncelik verilerek, Mart 1924'de *Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu*, iki yıl sonra da (Mart 1926) *Maarif Teşkilatına Dair Kanun* çıkarılarak ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerine ilişkin önemli düzenlemelere imza atılmıştı.⁴

Maarifin aldığı yeni rotanın yükseköğretime yansımaları uzun sürmemiş, medreselerin yerini alacak üniversitelerin planlamasına da girilmişti. 1924 Nisan'ından itibaren Darülfunun'a tüzel kişilik ve katma bütçe tahsis edilerek geliştirilmesi konusunda birçok çaba sarf edilmişti. 1930'lu yıllara kadar süren

---

2008; Selçuk Akşin Somel, *Osmanlıda Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2010; İlhan Tekeli-Selim İlkin, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993.

² Bayram Kodaman, *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988.

³ İhsan Sungu, "Tevhid-i Tedrisat", *Bellekten*, Cilt II, Sayı 7-8 (1938), ss. 421-423; Ayrıca bkz.: Seçil Akgün, *Tevhid-i Tedrisat, Cumhuriyet Döneminde Eğitim*, MEB, İstanbul 1983; İlhan Başgöz, *Türkiye'nin Eğitim Çıkması ve Atatürk*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999.

⁴ *Milli Eğitimle İlgili Kanunlar 1*, Ankara 1953, s.3.

bu ihya çabalarından gerekli verim alınmadığından, 1933 Temmuz'unda kapatılan Darülfünun'un yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur.⁵

İstanbul Üniversitesi'ne çağdaş gelişmeleri takip eden, Cumhuriyet ideolojisini benimsemiş yeni yapı kazandırılması çabaları sürerken, hemen aynı tarihlerde Ankara'da da bir üniversite açılması fikri ağırlık kazanmış durumdaydı. Cumhuriyet'in dünya görüşünü ve yaşam biçimini yansıtmaya işlevi üstlenmiş olan başkent'in yeni imar planı hazırlanmış; 1924-1925 yılları arasında uygulanan Lörcher Planları yetersiz kalınca, Alman kent plancısı Hermann Jansen'in 1928 yılında hazırladığı plan kabul edilerek, ilk modern kent yaratma deneyimine girilmişti. Başkent'in ekonomi, nüfus ve ulaşımının 50 yıllık gelişimi tahmin edilerek yürütülen mimari çalışmaların önemli bir parçasını da eğitim kurumları oluşturacaktı.⁶ Cumhuriyet'in hukuk davası için hayati bir öneme sahip olan Ankara Adliye Hukuk Mektebi 5 Kasım 1925'te faaliyetlerine başlamış durumdaydı. Ekim 1927'de İstanbul'dan Ankara'ya nakledilen Orta Muallim Mektebi, Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü adıyla ilk mezunlarını 1932'de verecekti.⁷ 1930 yılında kapatılan Halkalı Ziraat Mektebi'nin yerine Ankara'da Yüksek Ziraat Mektebi açılmış; bu kurumu takiben 1933'te Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuştur.

Hemen aynı tarihlerde Türkiye'de sosyal bilimlerin yeniden inşası ile dil ve kültür konularında da kayda değer girişimler dikkati çekiyordu. Milliyetçilik akımlarıyla eş zamanlı olarak yoğunluk kazandığı görülen bu uğraşlarda Türk Ocağı,⁸ Halkevi⁹ ile Türk Dil ve Tarih Kurumları özel bir misyon üstlenmiş durumdaydı.¹⁰ Dünyada değişen siyasi ve ekonomik koşulların etkisiyle güç ve toprak kaybeden Osmanlı Devleti'nin tebaası olan halkları bir arada tutma pratiği olarak geliştirdiği Osmanlıcılık ve İslamcılık ideolojilerinin yanı sıra, Türkçülük akımı etkinlik kazanmaya başlamıştı. Türk Ocağı 1912'de dernek şeklinde faaliyete geçmiş, Türkçülük ideolojisi İttihat ve Terakki'nin programına girmesi ile de hızla yaygınlaşmaya başlamıştı. Kendini Osmanlı olarak tanımlayan halka Türk oldukları anlatılacak, basın yayın ve konferanslar yoluyla

⁵ Bu sürece ilişkin olarak bkz.: Emre Dölen, *Türkiye Üniversite Tarihi 1, Osmanlı Döneminde Darülfünun*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2009; Aynı yazar, *Türkiye Üniversite Tarihi 2, Cumhuriyet Döneminde Osmanlı Darülfünunu*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2010.

⁶ Bu konuda bkz.: İlhan Tekeli, *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2009.

⁷ *Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye Enstitüsü*, Ankara 1943, s.5.

⁸ Kenan Akyüz, "Türk Ocakları", *Belleten*, Sayı 196, Cilt L (1986); Füsun Üstel, *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)*, İletişim Yayınları, Ankara 2004.

⁹ *1935 Halkevi 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?* Ankara 1935.

¹⁰ Uluğ İğdemir, *Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Tarih Kurumu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1973; Fahri Çoker, *Türk Tarih Kurumu, Kuruluş Amacı ve Çalışmaları*, Ankara 1983.

halkın bilinçlenmesi sağlanacaktı. Kurtuluş Savaşı'nda etkin rol üstlenen ve Mustafa Kemal'in de faaliyetlerini yakında izlediği Türk Ocakları 1931 yılında Halkevleri'ne dönüştürülmüş; yeni örgütlenme modeliyle Cumhuriyet ideolojisinin ve yeni kültürel kulvarın geniş halk kitlelerine benimsetilmesi yönünde birçok faaliyet yürütmüştü.¹¹

1931 yılında kurulan Türk Tarihi Tedkik Cemiyeti ile 1932'de faaliyetlerine başlayan Türk Dili Tedkik Cemiyeti'nin de sözü edilen süreçle doğrudan ilgileri vardı. Türk tarih ve uygarlığını bilimsel bir biçimde incelemek ve araştırmak üzere kurulan Tarih Kurumu, sadece tarih, arkeoloji ve coğrafya gibi alanlarda araştırma ve inceleme faaliyetleriyle yetinmemiş ilk ve ortaöğretim kurumları için ders kitapları da hazırlamış, kongreler tertip etmişti. 1928 yılında gerçekleştirilen Dil Devrimi sonrası kurulan Türk Dili Tedkik Cemiyeti Türk dilini ilmi yöntemlerle araştırmak, yazı dilini konuşma diline yaklaştırarak sadeleştirmek ve zenginleştirmek gibi amaçlar doğrultusunda mesai sarf etmişti. Temmuz 1932'deki Birinci Türk Tarihi Kongresinden hemen sonra Eylül 1932'de Türkçe Kurultay toplanmış, dilin yabancı sözcüklerden arındırılması hususu yoğunluklu gündem maddesini oluşturmuştu.¹²

Söz konusu cemiyetlerin kaynak diller, vesikalar ve çağdaş ilmi usuller kullanarak yürüttükleri çalışmaları Mustafa Kemal yakından izlemiş, hemen aynı süreçlerde Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorileri gündeme gelmişti. Türklerin Mezopotamya ve Anadolu'da kurulan uygarlıklardaki kurucu ve geliştirici rolü vurgulanarak, Türkçenin ilk dillerden olduğuna dair iddialar tartışma konusu yapılmıştı. Tarih ve dil konusundaki uğraşlara arkeolojik ve antropolojik çabalar da eşlik ediyordu. Darülfünun'a bağlı Tıp Fakültesi'nde 1925 yılında Antropoloji Tedkikat Merkezi kurulmuş; Türk ırkıyla ilgili çalışmalar yapıldığı gibi, Turanî kavimlerin kadim eryarlığa katkılarını inceleyen kişi ve kurumlar desteklenmişti.¹³

Yukarıda kısaca paylaşılan politik ve kültürel gelişmelerin bir ürünü olan DTCF'nin zihni hazırlık aşamalarını hukuki süreç takip etmiş, 14.VI.1935 tarihinde TBMM'de yapılan görüşmelerden sonra, 22.VI.1935 tarihli kanunla Maarif Vekâleti'ne bağlı olarak "Ankara'da bir Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi

---

¹¹ Süreçle ilgili bir değerlendirme için bkz: Şerafettin Turan, "Türk Aydınlanmasında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Yeri", *Cumhuriyet ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi*, Yayına Hazırlayanlar: Remzi Demir-Doğan Atılgan, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 2008, ss. 3-21.

¹² *Birinci Türk Dil Kurultayı*, Devlet Matbaası, İstanbul 1933.

¹³ Zafer Toprak, "Adem-Havva'dan Homo-Alpinus'a Eugene Pittard, Antropoloji ve Türk Tarih Tezi", *Toplumsal Tarih*, sayı 206, Şubat 2011, s.16; Zafer Toprak, "Erken Cumhuriyet'in Bilimi: Antropoloji Türkiye'de Fizik Antropolojinin Doğuşu", *Toplumsal Tarih*, Sayı 204, Aralık 2010, s. 30.

kurulması” sağlanmıştı.¹⁴ Kanun çıkarılmadan önce Fakülte’nin kuruluşuna dair başlatılan çalışmalar, resmi kuruluş sürecinin tamamlanmasından sonra daha da hızlanmış; Ali Muzaffer (Göker) dekan, Hasan Cemil Çambel dekan vekili olarak atanmıştı. Sekreterliğini Adil Ertoran’ın yapacağı Fakülte, Ulus’taki Evkaf Apartmanı’nda (Küçük Tiyatro Binası) hizmete başlamış; binanın Gençlik Parkı cephesindeki katlarına açılan orta kapının üstüne Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi levhası asılmıştı.¹⁵

Lise mezunu veya altı yıllık öğretmen okulu mezunlarının kabul edildiği Fakülte’ye gündüzlü talebeler dışında sınavla 40 yatılı talebe de alınmış;¹⁶ başlangıçta 100 civarında olan öğrenci sayısı,¹⁷ kısa bir süre içinde 750’yi bulmuştu.¹⁸

Öğrenci alımıyla eş zamanlı olarak öğretim üyelerinin temin edilmesi çabası da hızlanmış, özellikle Nazi Almanyası’ndan ayrılmak zorunda kalan yabancı hocaların da dâhil olduğu¹⁹ birçok öğretim elemanı temin edilmişti.²⁰

¹⁴ OTAM’ın Halil İnalçık Hatırası için çıkaracağı sayıya “DTCF ve Halil İnalçık” içerikli bir yazı ile katkıda bulunmam ricasının bir neticesi olan bu kısa yazıda paylaşılan bazı istatistikî bilgiler, Ankara Üniversitesi BAP birimince desteklenen (11Y5358001) proje verilerinden oluşmaktadır. Prof. Dr. Musa Çadırcı, Prof. Dr. Mesut Elibüyük ve bu satırların yazarından oluşan proje ekibinin iki yılı aşkın bir süre mesai harcayarak tamamladıkları projenin kitaba dönüştürülme uğraşları devam etmektedir. Bu vesile ile Fakültemizin tarihine yaptıkları katkılar konusunda Üniversitemiz BAP birimine ve muhterem hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

¹⁵ Emin Bilgiç, "Atatürk, Fakültemiz ve Kürsümüz, Sümerlilerin Tarih, Kültür ve Medeniyetleri", *D.T.C.F Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi*, Ankara 1982, s.75-121.

¹⁶ Yatılı eğitimle ilgili olarak bkz. *T.C. Maarif Vekilliği, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Talebe Pansiyonu Talimatnamesi*, Başvekâlet Matbaası, Ankara 1939.

¹⁷ Sınavla alınan 40 yatılı öğrenciye daha sonra birkaç öğrencinin Bakanlık emri ile eklendiği anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerden biri olan Muazzez İlmiye Çığ (O zamanki adı ile Muazzez İtil) bir konuşmasında arkadaşı Hatice ile birlikte Bakanın oluru ile Fakülteye yatılı olarak girdiğini belirtmektedir. Muazzez İlmiye Çığ, *Çivi Çivi Söker*, Söyleşi: Serhat Öztürk, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2002.

¹⁸ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi. Talebe alım ilanı için bkz.: 7 Ocak 1936 tarihli *Akşam Gazetesi* ve 19.03. 1936 tarihli *Ulus Gazetesi*.

¹⁹ Yurt dışından gelen yabancı öğretim üyeleri DTCTF çatısı altında yaşamış, Fakülte’nin kuruluşunda emekleri geçmiş, öğrenciler yetiştirmiş, ilgilerini öğrencileriyle ve meslektaşlarıyla paylaşmış, üniversiter teamüllerin DTCTF’de yerleşmesi için çaba harcamışlardı. Akademik başarıyı ve kişisel dürüstlüğü ödüllendirici, kayırmacılığı ve riyakârlığı reddedici tavırları ile en çok öğrencilerinin zihinlerinde ve gönüllerinde yer etmişlerdi. Nilgün Çelebi, “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ndeki Mülteci Profesörler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43, 1 (2003), s. 271.

²⁰ Türkiye’ye gelen yabancı bilim insanları konusunda bkz.: Nilgün Çelebi, “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ndeki Mülteci Profesörler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-*

Tablo 1: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin 1935 Yılında Alman İlk Öğretim Üyeleri²¹

Bekir Sıtkı	Baykal	Doç. Dr.	Tarih
Walter	Ruben	Prof.	Hindoloji
Herbert	Louis	Prof. Dr.	Coğrafya
Hans Gustav	Güterbock	Prof. Dr.	Hititoloji
Nagy Laszlo	Rasonyi	Prof. Dr.	Hungaroloji
Georg	Rohde	Prof. Dr.	Klasik Filoloji
Şevket Aziz	Kansu	Prof. Dr.	Antropoloji
Saffet	Korkut	Doç.	İngiliz Dili ve Edebiyatı
Göker	Ali Muzaffer	Prof. Dr.	Tarih
İbrahim Danyal	Bediz	Doç. Dr.	Coğrafya
Melahat	Özgülü	Doç. Dr.	Alman Dili ve Edebiyatı
A. Hamit	Dereli	Doç. Dr.	İngiliz Dili ve Edebiyatı
Benno	Landsberger	Prof.	Sümeroloji

Kuruluş sürecinde peş peşe Maarif Vekilliği yapmış olan Abidin Özmen ve Saffet Arıkan'ın yoğun çabalarıyla fiziki ve beşeri hazırlıkları tamamlanan Fakülte, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün katılımı ile 9 Ocak 1936 perşembe günü Halkevi Konferans Salonu'nda yapılan bir törenle resmen açılmış;²² izleyen ilk üç ay içinde kadrolu ve yurt dışından getirilen öğretim üyelerine ek olarak yeni görevlendirilmeler yapılmıştı. Kars mebusu Prof. Dr. Fuat Köprülü orta zamanlar tarihi, Sivas mebusu Prof. Şemsettin Günaltay eski zamanlar tarihi, Çoruh (Artvin) mebusu Prof. Dr. Saim Ali Dilemre genel dil bilimi (Filoloji Jeneral), Manisa mebusu Prof. Dr. Hikmet Bayur Hint tarihi, Burdur mebusu Prof. Dr. Necmi Dilmen, Muş mebusu Prof. Hasan Reşit

---

Coğrafya Fakültesi Dergisi, 43, 1 (2003), ss. 259-272; Ernst E. Hirsch, *Anılarım Kayzger Dönemi Weimar Cumhuriyeti Atatürk Ülkesi*, Tübitak Yayınları 2005; Aynı yazar, *Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin Gelişimi*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 1998; Fritz Neumark, *Boğaziçine Sığınanlar, Türkiye'ye İltica Eden Alman İlim Siyaset ve Sanat Adamları, 1933-1953*, (Çev. Şefik Alp Bahadır), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1982; Horst Widman, *Atatürk ve Üniversite Reformu* (Çev: Serpil Bozkurt-Aykut Kazancıgil), Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2010.

²¹ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

²² Fakülte'nin açılışı ve basındaki yankıları konusunda bkz.: *Cumhuriyet*, 07.01.1936; *Ulus*, 07.01.1936; *Ulus*, 09.01.1936; *Cumhuriyet*, 10.01.1936; *Vakit*, 11.01.1936; Ayrıca bkz.: Afet İnan, "Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Kuruluş Hazırlıkları ve Açılışı 9 Ocak 1936", *Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Anma Kitabı*, Ankara 1974, ss. 1-52; Azmi Süslü, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin 50 Yıllık Tarihi*, Ankara 1986.

Tankut ve Abdülkadir İnan Türk dili bilgisi, Konya mebusu Naim Onat Arapça derslerini okutmak üzere konferansçı olarak Bakanlar Kurulu kararı ile görev almışlardı.²³

Tablo 2: 1936 Yılında Atanan Öğretim Üye ve Elemanları²⁴

Abdulkadir	İnan	Prof.	Türk Dili ve Edebiyatı
Abdürrap	Yelgar	İlm. Yrd.	Hint Tarihi
Tahsin	Banguoğlu	Doç. Dr.	Türk Dili ve Edebiyatı
Muine	Atasayan	As.	Antropoloji
Cemal İzzet	Tukin	İlm. Yrd.	Tarih
Mehmet Şinasi	Altundağ	Doç.	Tarih
Azra	Erhat	As.	Klasik Filoloji
Oliver Ralph	Baker	Prof. Dr.	İngiliz Dili ve Edebiyatı
Karl	Steuerwald	Prof. Dr.	Alman Dili ve Edebiyatı
Fazıl Nazmi	Örkün	Prof.	Yunanca
Bedrettin	Tuncel	Doç. Dr.	Fransız Dili ve Edebiyatı
Dr. Şerif	Nuri	Lektör	Almanca
Cemal Arif	Alagöz	Doç.	Coğrafya
Niyazi	Çıtakoğlu	Doç. Dr.	Coğrafya

İlk Mezunlar ve Halil İnalıcık

Tarih, Coğrafya, Türk Dil ve Edebiyatı, Felsefe, Hindoloji, Alman Dil ve Edebiyatı, Fransız Dil ve Edebiyatı, İngiliz Dil ve Edebiyatı, Arap Dil ve Edebiyatı, Fars Dil ve Edebiyatı, Klasik Filoloji, Hititoloji, Sümeroloji, Sinoloji, Hungaroloji, Arkeoloji, Antropoloji ve Etnoloji talebelerin öğrenim göreceği temel alanlardı.²⁵

Anılan zümrelerde öğrenim gören talebelere, İstanbul Üniversitesi'nden veya yurt dışından naklen gelip aldıkları bazı derslerden muaf tutulan bazıları 1938-1939 öğretim döneminde, yani üç yılda mezun olmuşlardı. Fransızcadan Ahmet Ellezoğlu, Lamia Kerman ve Zeynep Odabaşı bunlara örnekti, dolayısıyla DTCF ilk mezunlarını 1939 yılı bahar döneminde vermişti.²⁶ Aynı

²³ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

²⁴ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

²⁵ *Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 1939-1940 Ders Yılı Talebe Rehberi*, ss.18-20. Ayrıntılar için bkz. T.C. Maarif Vekilliği, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Talebe Pansiyonu Talimatnamesi, Başvekâlet Matbaası, Ankara 1939.

²⁶ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

yılın güz döneminde ise, Ayşe Azra Erhat, Macit Soner, Asiye Başol, Emine İsmet Çalık, Rüstem Duyuran, Ekrem Akurgal ve Mustafa Selçuk Ar mezun olmayı başarmışlardı.²⁷ Bu mezunlardan Ahmet Ellezoğlu, Lamia Kerman, Mustafa Selçuk Ar, Ayşe Azra Erhat ve Ekrem Akurgal Fakülte'de asistan olarak görev almışlardı.²⁸

Öğrencinin iki ayrı zümreden aynı yılda mezun olabilmeleri de imkân dâhilindeydi. Bunlardan Meliha Tunagil, 1939-1940 yaz döneminde Arkeolojiden, güz döneminde ise Eski Zaman Tarihinden mezun kabul edilmişti. Lamia Kerman aynı yılın yaz döneminde Fransız Dili ve Edebiyatını, güz döneminde ise Latince'yi bitirmişti. Ahmet Kemal Balkan ile İsmail Kılıç Kökten yaz döneminde, Cahit Kınay ise kış döneminde iki farklı bölümü aynı anda bitirmişlerdi. Emine İsmet Çalık, 1938-39 Güz döneminde Fransız Dili ve Edebiyatını, 1939-1940 Kış döneminde ise Klasik Filolojiyi bitirmişti. Lamia Kerman, Kılıç Kökten, Kemal Balkan Fakülte'de alanlarında asistan olarak kalmışlar ve doktora yaparak öğretim üyesi olmuşlardı. 1938-1939 yılında Fransızcadan altı, Arkeolojiden iki, Hititoloji, Klasik Filoloji ve Yunancadan birer kişinin mezun oldukları anlaşıyor.²⁹

DTCF'de dört yıllık eğitimini tamamlayıp 1939-1940 öğretim yılı sonunda diploma almaya hak kazanan öğrenci sayısı 210'du. En çok mezunu 69 kişi ile Tarih zümresi vermiş olup, bunlardan 39'u Yeni ve Yakın Zamanlar, 20'si Eski Zamanlar, altısı Ortaçağ ve dördü ise Hint Tarihi mezunuydu. Tarihi 27 mezunla Coğrafya, 22 mezunla Türk Dili ve Edebiyatı ve 20 mezunla Fransızca izlemekteydi. Arkeoloji 15, Antropoloji ise 14 mezun vermişti. Bu mezunlardan Fakülte'de ilmi yardımcı olarak Halil Bozkurt (İnalçık), Muhaddere Özerdim, Osman Turan, Kemal Turfan, Füzuran Kınal, Cevat Gürsoy, Abidin İtil, İhsan Bozkurt mezun oldukları kürsülerde doktora yapmak üzere ilmi yardımcı olarak kalmışlardı.³⁰

Maarif Vekili Hasan Ali Yücel, 03.05.1940 günü Fakülte'ye gelerek ataması yapılan gençlerle görüşmüş, kendilerinden beklenenleri hatırlatarak, DTCF'nin ilk ve genç mezunlarını tebrik ederek, başarı dilemişti. Fakülte dekanı ile bazı profesörlerin de hazır buldukları bu toplantıda mezunlar adına Şerif Baştav kısa bir konuşma yaparak, Maarif Vekili'ne arkadaşları adına teşekkür etmiş, atandıkları görevlerde "büyük bir şevk ile memleket irfanı yolunda çalışacaklarını temin eylemişti."³¹

²⁷ Bu bilgiler Öğrenci diploma dosyasındaki kayıtlardan derlenmiştir.

²⁸ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

²⁹ Bu öğrencilerin daha önceden gördükleri öğretim ve başarı durumları göz önünde tutularak, ilgili profesörlerin onayı ile Fakülte'yi kısa sürede bitirdikleri kayıtlardan anlaşılmaktadır.

³⁰ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

³¹ *Ulus*, 04.05.1940 tarihli nüsha.

Fakülte'nin ilk mezunlarını verdiği tarihlerde doktora programları da açılmış (1939), zümreler aynı zamanda enstitü olarak adlandırılmıştı. Ocak 1941'e gelindiğinde Fakülte genelinde Türk Dil ve Edebiyatı, Orta Zamanlar Tarihi, Yeni ve Son Zamanlar Tarihi, Arapça, Arkeoloji, Antropoloji, Coğrafya, Eski Zamanlar Tarihi, Farsça, Felsefe, Hint Tarihi, Hungaroloji, İndoloji, Klasik Filoloji, Sinoloji ve Sümeroloji olmak üzere 16 enstitü bulunmaktaydı.³²

Tablo 3: İlk Mezunlardan Fakülte'de Görev Alanlar³³

Adı	Soyadı	Zümresi
Nuh Yaşar	Önen	Alman Dili ve Edebiyatı
Meliha	Torkak	Alman Dili ve Edebiyatı
İsmail Kılıç	Kökten	Antropoloji
Ekrem	Akurgal	Arkeoloji
Zübeyde Nermin	Aygen	Antropoloji
Cahit	Kınay	Arkeoloji
Tahsin	Özgüç	Arkeoloji
Cevat Rüştü	Gürsoy	Coğrafya
Ferruh	Sanır	Coğrafya
Mustafa Selçuk	Tırak	Coğrafya
Ruhi	Turfan	Coğrafya
Nimet	Diñçer	Eski Zaman Tarihi
Fatma Fürüzan	Kınal	Eski Zaman Tarihi
Ahmet	Ellezoglu	Fransız Dili ve Edebiyatı
Lamia	Kerman	Fransız Dili ve Edebiyatı
Necdet	Bingöl	Fransız Dili ve Edebiyatı
Zeynel Abidin	İtil	Hindoloji
Mustafa Selçuk	Ar	Hititoloji
Mekki Şerif	Baştav	Hungaroloji
Tayyip	Gökbilgin	Hungaroloji
H. İbrahim	Tanju	Hungaroloji
Azra	Erhat	Klasik Filoloji

³² Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

³³ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

İhsan	Bozkurt	Klasik Filoloji
Lamia	Kerman	Latince
Neşet	Çağatay	Orta Zaman Tarihi
Mehmet Altay	Köymen	Orta Zaman Tarihi
Osman Ferit	Turan	Orta Zaman Tarihi
Kamil	Ertan	Sinoloji
Mustafa	Köymen	Sinoloji
Muhaddere	Özerdim	Sinoloji
Ahmet Kemal	Balkan	Sümeroloji
Mehmet Emin	Bilgiç	Sümeroloji
Vecihe	Kılıçoğlu	Türk Dili ve Edebiyatı
Mehmet	Tuğrul	Türk Dili ve Edebiyatı
Mustafa	Akdağ	Yeni ve Son Zaman Tarihi
Halil	İnalçık (Bozkurt)	Yeni ve Son Zaman Tarihi
Zafer	Taşlıkılıçoğlu	Yunanca

Fakültenin ilk mezunlardan yatılı olanların bir kısmı Maarif Bakanlığı'na kura ile öğretmen olarak hemen atanmışlar, bir kısmına müzelerde görev verilmişti. Bunlardan çok başarılı olanlarına ise doktora yapma ve öğretim elemanı olma şansı verilmişti. Doktora çalışmalarının başlatıldığı 1940 yılından 1944 yılı başına kadar doktora unvanı alanlara Fakülte'nin 8. kuruluş yıldönümünü kutlama töreninde diplomaları verilmiş;³⁴ mezunlardan 32 kişinin ilmi yardımcı olarak doktora başlamasıyla, Fakülte'deki kadrolu eleman sayısı 106'yı bulmuştu.³⁵

³⁴ Diploma dağıtım töreninde yapılan konuşmalar ve diploma alanların yaptıkları and metni *Fakülte Dergisi*'nin C.II. Sayı 3'te (Mart- Nisan 1944) yer almıştır.

³⁵ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

Tablo 4: 9.1.1944 Tarihinde Doktora Diploması Verilen Hoca Namzetleri ve Danışmanları³⁶

Adı	Soyadı	Enstitü	Hocası
Selçuk	Ar	Hititoloji	Prof. Hans Gustav Güterbock
Osman	Turan	Tarih	Prof. Fuat Köprülü
Nermin	Aygen	Antropoloji	Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu
Muine	Atasayan	Antropoloji	Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu
Tahsin	Özgüç	Arkeoloji	Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu
Halil	İnalcık	Tarih	Prof. Dr. Enver Ziya Karal
Zafer	Taşlıkloğlu	Klasik Filoloji	Ord. Prof. Benno Landsberger
Neşet	Çağatay	Tarih	Prof. Fuat Köprülü
Muhaddere	Özerdim	Sinoloji	Prof. Wolfram Eberhard
Mediha	Berkes	Felsefe	Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu
Samim	Sinanoğlu	Klasik Filoloji	Prof. Jean Justin Camborde
Suat	Sinanoğlu	Klasik Filoloji	Ord. Prof. Benno Landsberger
Cahit	Kınay	Arkeoloji	Prof. Remzi Oğuz Arık
Selahattin	Çetintürk	Tarih	Prof. Enver Ziya Karal
Emin	Bilgiç	Sümeroloji	Ord. Prof. Benno Landsberger
Nimet	Diñcer	Arkeoloji	Prof. Remzi Oğuz Arık
Firuzan	Kınal	Tarih	Doç. Halil Demircioğlu
Kemal	Balkan	Sümeroloji	Ord. Prof. Benno Landsberger
Mehmet Altay	Köymen	Tarih	Prof. Necati Lugal
Selçuk	Trak	Coğrafya	Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu
İhsan	Bozkurt	Klasik Filoloji	Prof. Georg Rohde
Reşat	İzbrak	Coğrafya	Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu

Fakülte'nin kuruluş süreci ve ilk mezunlarına dair aktarılan bilgilerden sonra, İnalcık'la ilgili de birkaç cümle kurmak gerekebilir. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin, akademik hayatı seçen, ilk mezunlarından en üretken ve en marufu belki de Halil İnalcık'tı. Başarısında çalışkanlığının, zekâsının, hırsının, fırsatları değerlendirmesinin, işini sevmesinin ve yeteneğinin elbette rolü vardı. Ancak yabancı dile olan hâkimiyeti, kaynaklara ulaşma iştihak ve becerisi,

³⁶ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi.

eğildiği konularla ilgili karşılaştırmalı tahliller yapabilmesi, Batı ve Doğu'daki gelişmelerden haberdar ve hamasetten uzak bir tarih anlayışı benimsemiş olması, İncalcık'ı diğerlerinden farklı ve belki de üstün kılan temel hususiyetlerdi.

1905'te Kırım'dan kaçarak İstanbul'a gelen bir babanın oğlu olarak 1916'da dünyaya gelen Halil İncalcık, babasının hayata tutunma serencamı ve hatalarından olumsuz etkilendiği kadar, Yusuf Akçura ve Sadri Maksudi gibi kimselerle olan dostluklarının avantajlarını da görmüştü. Sivas'tan Ankara ve Balıkesir Muallim Mekteplerine gönderilmesi Sadri Maksudi'nin tavassutuyla olduğu gibi, kızından öğrendiği Fransızca da onu akranlarından daha avantajlı hale getirmişti. İncalcık'ı DTCF'nin yatılı öğrenci alım sınavından haberdar eden de yine Sadri Maksudi idi.³⁷

Ankara, Sivas ve Balıkesir'de Cumhuriyet'in yeni eğitim politikaları çerçevesinde faaliyete geçirilmiş olan okullarda öğrenim gören İncalcık, Avrupa'nın mevcut seviyesine katkıda bulunan her türlü vasıtanın Türkiye'de de olması gerektiğine inanan ve bu uğurda büyük uğraş veren Mustafa Kemal'in hedeflerini oldukça erken yaşlarından itibaren benimsemiş durumdaydı.³⁸ Muallim Mektebi'nden sonra yatılı olarak yine O'nun açtığı bir kurumda yüksek tahsil yapma şansı elde etmişti. Fakir bir ülkede büyük özverilerle istihdam edilen ve konularında otorite olan çok sayıda uzmandan ders alma imkânı elde eden Halil İncalcık, Sadri Maksudi'nin Sinoloji tahsili yapmasını tavsiye etmesine rağmen, tarihe yönelmiş; Fuat Köprülü, Şemsettin Günaltay, Hikmet Bayur ve Herbert Louis gibi otoritelerden ders almış, dikkatlerini çekmişti.³⁹ Her bölüme tahsis edilmiş ve temel kaynakları bünyesinde barındıran seminer kütüphaneleri, öğrencilerin arzu ettikleri hocadan ders alabilmeleri, hocalarının genellikle birkaç lisan bilmeleri Halil İncalcık'ın iyi yetişmesine katkıda bulunan diğer hususiyetlerdi.

Prof. Dr. Enver Ziya Karal'ın danışmanlığında *Tanzimat ve Bulgar Meselesi* adlı teziyle Edebiyat Doktoru unvanı almış (1942) olan Halil İncalcık bu çalışmasıyla, geleneksel tarih yazım tekniklerinden sıyrılarak, mevsuk, tenkidi ve geniş halk kitlelerinin sorunlarını birçok açıdan değerlendirmiş, Osmanlı tarihi çalışmalarında çığır açmıştı. Her fırsatta mezun olduğu Fakülte'ye, Mustafa Kemal Atatürk'e ve memleketine olan muhabbetini dile getiren İncalcık, başarılı çalışmalarını daha sonraki yıllarda da sürdürerek, 200'ü aşkın makale ve onlarca kitapla dünya tarihçiliğinde saygın ve haklı bir yer edinmişti.

³⁷ *Tarihçilerin Kutbu, Halil İncalcık Kitabı*, (Söyleşi: Emine Çaykara), İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2005, ss. 30-32.

³⁸ *Tarihçilerin Kutbu*, s. 44; Halil İncalcık, "Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Kuruluşu ve İlk Yılları", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin 66. Kuruluş Yıldönümü Am Kitabı*, Ankara 2003, ss.199-202.

³⁹ *Tarihçilerin Kutbu*, s. 57.

Sonuç olarak, saltanat ve hilafetin kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat, Medeni Kanun'un kabulü, kılık kıyafet devrimi, laikliğin benimsenmesi ve yeni Türk harflerinin kabulü gibi köklü devrimler sürecinde "ileride kurulacak Ankara Üniversitesi'nin önemli nüvelerinden biri olarak" 1935 yılında faaliyete geçirilen DTCF, sosyal bilimlerin yeniden inşası, nitelikli araştırmacı ve öğretmen yetiştirilmesi uğraşlarında özel bir misyon üstlenmiştir. Halil İncalcık başta olmak üzere, birbirinden değerli birçok bilim insanı, idealist öğretmen, aydın ve bürokrat yetiştiren kurum, Ulus'taki geçici binasından mimarlığını Bruno Taut'un yaptığı (1937-1940) şimdiki binasına taşınmış, 1946 yılında kuvveden fiile çıkan Ankara Üniversitesi'nin seçkin fakültelerinden biri olmuştur.⁴⁰

---

⁴⁰ Ankara Üniversitesi ve DTCF gelişim tarihine dair bkz.: Musa Çadırcı-Azmi Süslü, *Ankara Üniversitesi Gelişim Tarihi*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 1982; *Anadolu'nun 60 Yıllık Bilim ve Kültür Köprüsü Ankara Üniversitesi*, Yayına Hazırlayanlar: Prof. Dr. Necdet Adabağ, Doç. Dr. H. Gazi Topdemir, Yrd. Doç. Dr. Bekir Koç, Hakan Kaderoğlu, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006; Remzi Demir-Doğan Atılğan, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve Türkiye'de Beşerî Bilimlerin Yeniden İnşası, Elli Portre*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 2008; *Ankara Üniversitesi'nin 60. Kuruluş Yılı Armağanı*, Editör: Doğan Atılğan, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006.

Kaynakça

I- Arşiv

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arşivi

II- Gazeteler

Akşam, 07.01.1936.

Cumhuriyet, 07.01.1936.

Cumhuriyet, 10.01.1936.

Ulus, 07.01.1936.

Ulus, 09.01.1936.

Ulus, 19.03. 1936.

Ulus, 04.05.1940.

Vakit, 11.01.1936.

III- Basılı Eserler

1935 Halkevlere 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? Ankara 1935.

Anadolu'nun 60 Yıllık Bilim ve Kültür Köprüsü Ankara Üniversitesi, Yayına Hazırlayanlar:
Prof. Dr. Necdet Adabağ, Doç. Dr. H. Gazi Topdemir, Yrd. Doç. Dr. Bekir Koç,
Hakan Kaderoğlu, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006.

Ankara Üniversitesi'nin 60. Kuruluş Yılı Armağanı, Editör: Doğan Atılgan, Ankara
Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi, C.II. Sayı 3, Mart- Nisan 1944.

AKGÜN, Seçil, *Tenbid-i Tedrisat, Cumhuriyet Döneminde Eğitim*, MEB, İstanbul 1983.

AKYÜZ, Kenan, "Türk Ocakları", *Belleten*, Sayı 196, Cilt L (1986).

AKYÜZ, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara 2008.

Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 1939-1940 Ders Yılı Talebe Rehberi, ss.18-20.

BAŞGÖZ, İlhan, *Türkiye'nin Eğitim Çıkması ve Atatürk*, Kültür Bakanlığı Yayınları,
Ankara 1999.

BİLGİÇ, Emin, "Atatürk, Fakültemiz ve Kürsümüz, Sümerlilerin Tarih, Kültür ve
Medeniyetleri", *D.T.C.F Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi*, Ankara
1982, ss.75-121.

Birinci Türk Dil Kurultayı, Devlet Matbaası, İstanbul 1933.

ÇADIRCI, Musa – SÜSLÜ, Azmi, *Ankara Üniversitesi Gelişim Tarihi*, Ankara Üniversitesi
Yayınları, Ankara 1982.

ÇELEBİ, Nilgün, "Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki Mülteci Profesörler", *Ankara
Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43, 1 (2003), ss. 259-272.

- ÇİĞ, Muazzez İlmiye, *Çivi Çivi Söker*, Söyleşi: Serhat Öztürk, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2002.
- ÇOKER, Fahri, *Türk Tarih Kurumu, Kuruluş Amacı ve Çalışmaları*, Ankara 1983.
- DEMİR Remzi-ATILGAN Doğan, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve Türkiye’de Beşerî Bilimlerin Yeniden İnşası, Elli Portre*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 2008.
- DÖLEN, Emre, *Türkiye Üniversite Tarihi 1, Osmanlı Döneminde Darülfünun*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2009.
- , *Türkiye Üniversite Tarihi 2, Cumhuriyet Döneminde Osmanlı Darülfünunu*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2010.
- ERGİN, Osman Nuri, *Türk Maarif Tarihi*, Eser Matbaası, İstanbul 1977.
- HIRSCH, Ernst E., *Anıların Kayzer Dönemi Weimar Cumhuriyeti Atatürk Ülkesi*, Tübitak Yayınları 2005.
- , *Dünya Üniversiteleri ve Türkiye’de Üniversitelerin Gelişimi*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 1998.
- Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye Enstitüsü*, Ankara 1943.
- İĞDEMİR, Uluğ, *Cumhuriyet’in 50. Yılında Türk Tarih Kurumu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1973.
- İNALCIK, Halil, “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin Kuruluşu ve İlk Yılları”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin 66. Kuruluş Yıldönümü Anı Kitabı*, Ankara 2003, ss.199-202.
- İNAN, Afet, “Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin Kuruluş Hazırlıkları ve Açılışı 9 Ocak 1936”, *Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Anma Kitabı*, Ankara 1974, ss. 1-52..
- KODAMAN, Bayram, *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988.
- Milli Eğitimle İlgili Kanunlar 1*, Ankara 1953.
- NEUMARK, Fritz, *Boğaziçine Sığınanlar, Türkiye’ye İltica Eden Alman İlim Siyaset ve Sanat Adamları, 1933-1953*, (Çev. Şefik Alp Bahadır), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1982.
- SOMEL, Selçuk Akşin, *Osmanlıda Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.
- SUNGU, İhsan, “Tevhid-i Tedrisat”, *Belleten*, Cilt II, Sayı 7-8 (1938), ss. 421-423.
- Tarihçilerin Kutbu, Halil İnalcık Kitabı*, (Söyleşi: Emine Çaykara), İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2005.
- SÜSLÜ, Azmi, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin 50 Yıllık Tarihi*, Ankara 1986.

- T.C. Maarif Vekilliği, *Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Talebe Pansiyonu Talimatnamesi*, Başvekâlet Matbaası, Ankara 1939.
- TEKELİ, İlhan -İLKİN, Selim, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1993.
- TEKELİ, İlhan, *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2009.
- TOPRAK, Zafer, “Adem-Havva’dan Homo-Alpinus’a Eugene Pittard, Antropoloji ve Türk Tarih Tezi”, *Toplumsal Tarih*, Sayı 206, Şubat 2011, s.16.
- , “Erken Cumhuriyet’in Bilimi: Antropoloji Türkiye’de Fizik Antropolojinin Doğuşu”, *Toplumsal Tarih*, Sayı 204, Aralık 2010, s. 30.
- TURAN, Şerafettin, “Türk Aydınlanmasında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin Yeri”, *Cumhuriyet ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi*, Yayına Hazırlayanlar: Remzi Demir-Doğan Atılğan, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 2008, ss. 3-21.
- ÜSTEL, Füsün, *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)*, İletişim Yayınları, Ankara 2004.
- WIDMAN, Horst, *Atatürk ve Üniversite Reformu* (Çev: Serpil Bozkurt-Aykut Kazancıgil), Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2010.